

1776 Publicert absolution

Da presten Peter Wessel Brown herjet som verst i dalføret, var det mang en ”synder” som måtte stå skolerett i Værneskirka. Presten hadde gått i en hard skole hos sin egen svigerfar, den beryktede Jens Nilssøen Parelius. Presteskabet så med uro på den løssluppenhet som preget Stjørdalen, og de tok en forordning fra 1629 meget bokstavelig. Forordningen tilsa at presten kunne ha to medhjelpere hvis oppgave var å oppspore syndere til det 6.bud. De skyldige ble kalt inn på teppet i sakrestiet i Værnes kirke, hvor de ble underlagt strenge forhør. Peter Wessel Brown, som var nevø av Tordenskjold, hadde nok sine personlige grunner til å ”forfølge” folk, da hans andre kone, Thale Marie Motzfeldt, levde et noe utsvevende liv.

Et eksempel på såkalte *Publicert absolution* (syndeforlating) finner vi i Værnes kirke den 29.september 1776, to år etter at sakristiretten hadde kommet med følgende uttalelse som omhandler Lars Larsen Holan på Munkhaugen, plass under Tangen på Stjørdal: *”Lars Munkhaugen er i Consistorialråd Browns tid formedelst kiendelige og skinbarlige omstændigheder mistænkt for at leve i et ondt levned med Berethe Johanna Andersdatter, medens hans kone endnu levede, og derfor paalagt af præsten at skille dette quindemenneske fra sig. Men han har ikke lydet, tvertimod beholdt hende i sit hus, indtil hun er bleven fruktsommelig, og i hans hus fød et barn, da præsten Støren ved klokkeren gav han ny indkaldelse, men han indfant sig ikke, førend han anden gang kaldet.*

Det vises så til at Lars ble meget sterkt formanet og bestraffet av Guds ord for sin forargelige og hardnakkede oppførsel gjennom fortsatt å beholde ”*quindfolket i huuset*”. Lars Munkhaugen nektet å være barnets far, og den arme Berethe oppga en matros ved navn Giert fra Strinda som barnefaren. Men så enkelt var det ikke. Magister Wulf skriver allerede den 25.august at han etter nøye undersøkelser fant denne påstanden falsk og ugrunnet. Lars Munkhaug ble dømt ifølge 3.artikkel, 13.kapittel under 6.bog.

I sakristiretten vises det til at Lars hadde et forhold til Berethe mens hans kone levde. Hans første kone var Eleonora Munck, som var datter av Peder Olsen Munck og Ingeborg Dreyer på Munkhaugen. Eleonora hadde nok hatt en tøff oppvekst under meget fattige vilkår. Hennes mor ble nemlig stevnet i 1736 for skyldig skatt fra en tid da familien bodde på Koa på Inderøya. Tingallmuen vitnet: *”... at hun og hendes mand levede i yderste fattigdom, og at det ikke er en skilling at faa hos hende*”. Eleonora overtok Munkhaugen fra sine foreldre og ble den 12.november 1752 gift med ovennevte Lars Larsen Holan – som opprinnelig kom fra Holan på Skatval, og som altså ble underlagt *Publicert absolution*.

Denne Eleonora, hustruen til Lars, hadde heller ikke vært så ”lytelaus” – slikt de uttrykte det i teksten. I 1738 er hun til offentlig skrifte i Værnes kirke for et forhold til en mann som het Abel fra Bakklandet i Trondheim. Resultatet ble en uekte datter, Ellen Abelsdatter. Dessuten hadde Eleonora et annet barn med Johan Halset fra Byåsen. For presten Peter Wessel Brown og hans sedelighetspoliti måtte nok dette arme menneske stå i ledtog med selve djevelen. For hennes tilkomne mann, Lars Holan, kan

hennes noe lettsindige liv påvirket ham til selv å ha et noe avslappet forhold til det 6.bud. Eleonora dør før 1775, og Lars gifter seg på nytt i juli 1783 med Karen Hemingsdatter.

Alt tyder på at Lars på Munkhaugen tok til seg Eleonoras utenomekteskapelige barn, da ovennevnte Ellen Abelsdatter senere er nevnt som stedatter til Lars og gift med smeden Ola Larsen Munkhaugen. Dette tyder på at nevnte par overtok Munkhaugen.

Guru Beitland i Forradalen måtte en søndag i 1715 stå til offentlig skrifte i Hegra kirke *”for sin Forseelse mod 6te Bud”*. Guru hadde angitt Johan Rasmussen Kyllø som barnefaren.

Denne derimot nektet dette under konfrontasjon med kirkens ledere. Guru gikk deretter vekk fra sin påstand, og navnga sitt søskenbarn, en soldat ved navnet Torstein Olsen Ulstad. Som om hun ikke hadde det tøft nok fra før, ble hun innbragt til offentlig skrifte *”for Forseelse imod 2det Bud med Meened paa Thinget og vrang Bekiendelse”*. I arkivet til futen kan en lese at Guru i 1716 *”ble afstraffet med Kagen og strax sendt til Fiskerbyene i Nordlandene”*.

Dommen var hård, og den arme Guru kom nok aldri mer tilbake til barndomshjemmet i Forradalen. Torstein Ulstad døde året etterpå - i 1717.